

Täysistunto

Torstai 17.11.2016 klo 15.59—21.34

12. Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi

Hallituksen esitys HE 111/2016 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 12/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.54 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa puhemies! Nuorisolain valmistelu on ollut pitkä prosessi, jossa otettiin mukaan avoimesti Suomen nuorisotyön, -toimen ja nuorisotyöpolitiikan toimijat ja ennen kaikkea nuoret itsensä. Myös nuorisotyön kanssa yhteistyötä tekevien ammattiliittojen aktiivisuutta lain sisällön tuottamisessa täytyy kiittää.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa korostuu nuorten kuulemisen tärkeys ja monialaisen yhteistyön tärkeys. Suomalaisia lapsia ja nuoria koskeva palvelujärjestelmä on tällä hetkellä varsin sirpaleinen, ja se vaatii organisointia järkeväksi kokonaisuudeksi, jotta se todella tavoittaisi mahdollisimman monet nuoret. Monialaisella yhteistyöllä on vaikutuksensa myös hyvin tärkeään etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan ja siihen, että nuoret pääsisivät todella tarvitsemiensa palvelujen pariin juuri oikeaan aikaan.

Nuorisolain avulla pyritään osaltaan turvaamaan se, että nuoristamme kasvaa ympäristöä, elämää ja monikulttuurisuutta arvostavia aikuisia.

19.55 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät ja erittäin kannatettavat, ja sivistysvaliokunta on tehnyt hyvää työtä mietintöä laatiessaan. Kiitos tästä kuuluu ihan koko valiokunnalle. Erityisen tyytyväinen olen lausumaehdotukseen, joka on yhdessä siellä laadittu ja jossa edellytetään opetus- ja kulttuuriministeriön arvioivan maakuntia ja sote-palveluja koskevien uudistusten vaikutuksia nuorisotyöhön ja varmistavan myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakuntienkin tasolla. Tämän lausuman hyväksyminen varmistaa asian seurannan seuraavien kriittisten vuosien aikana, kun kuntien toiminnassa tulee tapahtumaan suuria muutoksia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on mietinnössään hyvin kiinnittänyt huomiota myös siihen, että lapsia ja nuoria koskeva palvelujärjestelmä on usein kovin sirpaleinen ja se estää tavoittamasta kaikkia nuoria. Tästä kärsivät erityisesti erityisen paljon apua ja palvelua tarvitsevat nuoret, jotka jäävät helposti palvelujen ulkopuolelle. Tulevien uudistusten myötä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

haasteet palvelujen integroimiseksi kasvavat edelleen, ja siksi asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tämä on hyvin huomioitu myöskin sivistysvaliokunnan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat jatkossakin kunnan perustehtäviin ja myös vastuuseen. Olenkin iloinen, että sivistysvaliokunta on tehnyt selkeän kannanoton, että kunta kantaa vastuuta jatkossakin nuorisolain puitteissa ja laajemminkin erityisesti nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi tarkoitetuista toimista, esimerkiksi nuoriso- ja yhteisötakuun toteuttamisesta. Mielestäni tämä on erittäin hyvä linjaus.

19.58 Ilkka Kantola sd: Kunnioitettu herra puhemies! Käsittelyssä on nuorisolaki, jonka kohderyhmänä on 1,8 miljoonaa suomalaista. Mistään täsmäläistä ei siten ole kysymys, vaikka arkijärjellä voisi kuvitella lain nimen siihen viittaavan. Laissa on pitäydytty määritelmässä, jonka mukaan nuoria ovat kaikki alle 30-vuotiaat. Tämä ikärajakysymys herätti jonkin verran keskustelua lakiehdotuksen käsittelyssä, mutta valiokunta ei lähtenyt esittämään tähän muutosta. Ehkä keskustelu joskus taas jatkuu.

Nuorisolain kohderyhmän ollessa kuvattulla tavalla laaja on selvää, että lailla voidaan vaikuttaa erittäin merkittävään osaan yhteiskunnan perustaa. Laki ohjaa kuntien toimintaa ja kunnissa tehtävää nuorisopolitiikkaa, joiden keskeinen tehtävä on antaa lapsille ja nuorille edellytyksiä aktiiviseen kansalaisuuteen ja mahdollisimman täyteen osallisuuteen yhteiskunnassa. Lain kokonaisvaltaisuutta kuvaa hyvin se, että mukaan on otettu säännökset nuorten työpajatoiminnasta, joka on osoittautunut yhdeksi tärkeäksi nivelvaiheen toiminnaksi nuorten siirtyessä osattomuudesta osallisuuteen, osaamattomuudesta osaamiseen, syrjään heitetyistä aktiiviseen toimintaan.

Valiokunnan kuulemista asiantuntijoista eräät pitivät valitettavana, että lain tavoitteista on voimassa olevaan lakiin nähden jätetty pois sosiaalinen vahvistaminen. Juuri työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön näkökulmista nuoren sosiaalinen vahvistaminen on keskeinen tavoite. Asiantuntijoiden mielestä sosiaalisen vahvistamisen sisällyttäminen tavoitteisiin huomioisi paremmin heikommassa asemassa olevat nuoret sekä arjen elämänhallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumisen, jotka nyt jäävät puuttumaan kirjatuista tavoitteista.

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan epäsuorasti sosiaaliseen vahvistamiseen tavoitteena, kun siinä puhutaan nuorille suunnatuista toimenpiteistä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa nuori sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille — kaikki tärkeitä asioita. Ehdotuksen 13 §:ssä todetaan työpajatoiminnan tarkoituksena olevan parantaa nuoren elämänhallintataitoja, edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuuttaan yhteiskunnassa.

Sivistysvaliokunnan tulkinta on, että vaikka sosiaalinen vahvistaminen terminä puuttuu kirjatuista tavoitteista, itse asia sisältyy keskeisenä tavoitteena uuteen nuorisolakiin ja sen tulee olla keskeistä myös kaikessa nuorten parissa tehtävässä työssä. Yksinäisyys, avuttomuus, syrjään ajautuminen, koulutuksen ulkopuolelle putoaminen ja työttömyys ovat kaikki niitä riskejä, joiden torjumiseen tarvitaan lapsen ja nuoren sosiaalista vahvistamista.

Arvoisa puhemies! Jaan vakavan huolen, joka nousi esiin asiantuntijakuulemisessa liittyen vireillä olevaan historiallisen laajaan sote- ja maakuntauudistukseen, johon täällä jo edustaja Mäkisalo-Ropponen viittasi. Me kysymme: Miten tulevat uudistukset tulevat vai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

kuttamaan omalta osaltaan siihen laajaan kokonaisuuteen, jossa nuorisotyö yhtenä alana pyrkii edistämään nuorten sosiaalista vahvistumista ja osallisuutta? Miten järjestyy kuntien ja tulevien maakuntien viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyö? Miten tapahtuu ohjautuminen palveluihin, jos kokonaisuus jatkossa sirpaloituu? Miten käy koulujen oppilashuollon, kuraattoritoiminnan, terveydenhuollon, jos perustason sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät maakuntien yhtiöihin? Näitä kysymyksiä pohditaan myös muun lainsäädännön yhteydessä. Palvelujen keskittäminen maakuntiin saattaa heikentää nuorten mahdollisuutta tulla kuulluksi. Tästä pitää huolehtia, että nuoret jatkossakin tulevat kuulluksi, vaikka rakenteet muuttuvat.

Varhaiskasvatusta, nuorisotyötä ja perusopetusta voidaan mielestäni pitää osana laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat myös sosiaali- ja terveyspalvelut. Kaikissa näissä on viime kädessä kysymys voimaannuttamispalveluista, empowerment service. Kansalaisen vahvistumisen ja selviytymisen kannalta olennaista yhteiskunnassa on, että kaikissa voimaannuttamispalveluissa, empowerment service, toimitaan samaan suuntaan. Ratkaisevan tärkeää on, että yhteistyö on saumatonta ja että toimijoiden väliin ei jää aukkoja, joihin yksittäinen kansalainen, nuori, putoaa ja hukkuu.

20.02 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Nyt todella käsitellään merkittävää lakia, joka vaikuttaa 1,8 miljoonaan suomalaiseen, ja vaikka en enää itse olekaan tämän lain soveltamisen piirissä, on paikallaan siitä muutama huomio todeta:

Ehkä ensimmäinen, mihin myös edustaja Mäkisalo-Ropponen ja edustaja Kantola puutuivat, on todella se, että tässä mietinnössä hyvin korostetaan kunnan roolia niin nuorisotyön kuin myös nuorisopolitiikan toimijana. Erittäin keskeistä on se, että vastuu nuorten työllisyydestä ja työttömyyden ehkäisystä hyvin selkeästi kuuluu myös kunnalle. Tästä päästäänkin siihen, että nyt kun todella näitä historiallisia uudistuksia, niin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta kuin maakuntauudistusta, tehdään ja samaan aikaan pohditaan myös tulevaisuuden kuntaa, niin tässä tulevaisuuden kunnan pohtimisessa, missä tämä parlamentaarinen työ on myös käynnissä, olisi syytä nyt ottaa tämä nuorisotakuun ja yhteiskuntatakuun sisällyttäminen paljon voimallisemmin myös kunnan tehtäviin, koska pitkälti tässä kokonaisuudessa heikoimmat kohdat ovat tulleet siitä, että kukaan ei ole ottanut sitä vetovastuuta paikallisesti nuorten työllisyyspolkujen löytämiseksi, ja se on ensisijaisesti juuri kunnan tehtävä, ja tätä tulee vahvistaa. Tämä sopii myös hyvin siihen pohdintaan, kun laajemminkin olemme käyneet tässä salissa läpi sitä, että kunnan roolia työllistymisessä pitäisi kasvattaa, ja nämä työllistämispalvelutkin tulisi tulevaisuudessa mielestäni siirtää kuntien vastuulle.

Toinen hyvä esimerkki tästä laista, missä tämä parantuu nykytilaan verrattuna, on todella se, että tunnustetaan myös tämä nuorten työpajatoiminta ja se, miten se on menestyksellisesti toiminut, ja se ihan laissa otetaan huomioon. Toivon mukaan sitä toimintamallia myös yhä enenevässä määrin kehitetään tulevaisuudessa.

20.05 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Nuorisolain tavoitteena olisi edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista samoin kuin nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Kaikki edellä mainitut tavoitteet ovat hyvin kannatettavia ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

tarpeellisiakin ottaen huomioon nuorten nykyään kohtaamat epävarmuudet, eriarvoistumiskehityksen ja nuorten syrjäytymisvaaran. Yhteiskuntamme toimivuuden kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää, että nuorista kasvaa vastuuntuntoisia ja aktiivisia kansalaisia.

Hallituksen esitys on perustunut hyvin laajapohjaiseen valmistelutyöhön. Asiantuntijakuulemisissa kiitosta saivat nuorten kuuleminen, monialaisen yhteistyön edistäminen nuorisotyössä ja tasa-arvon korostus nuorten keskuudessa. Monialaista yhteistyötä voidaan kuitenkin vahvistaa entisestään esimerkiksi viranomaisten, kirkon ja seurakuntien osalta. Kirkko ja seurakunnat ovat huomattavia nuorisotyön toimijoita ja kuntien keskeisimpiä kumppaneita lapsi- ja nuorisotyössä. Esimerkiksi rippikouluun ja isostoimintaan osallistuu vuosittain lukuisia nuoria. Seurakunnilla on myös tärkeä rooli nuorten pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden integroimisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Olisikin syytä ottaa seurakunnat entistä vahvemmin huomioon nuorisolaissa ja yhteistyökumppaneina nuorisotoiminnassa.

Ja muutama seikka näistä pykälistä. Huumausainetestaus nuorten työpajatoiminnassa: Perustuslakivaliokunta lausui myös tästä asiasta, ja perustuslakivaliokunnan kannan mukaan yhtä sanamuotoakin muutettiin. Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa lievennetään järjestäjän oikeutta velvoittaa nuori esittämään huumausainetestä koskeva todistus oikeudeksi pyytää nuorta esittämään todistus. Vastaavasti pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että huumausainetestä koskevan todistuksen pyytämisestä on ilmoitettava alaikäisen nuoren huoltajalle. Jos alaikäinen nuori on huumausaineiden kanssa tekemisissä, on tärkeää, että myös vanhemmat saavat sen tiedon. Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälän perusteluja vastaavan selventävän virkkeen, jonka mukaan, jos nuorten työpajatoiminnan järjestäjä ei saa pyytämäänsä huumausainetestä koskevaa todistusta ja nuorelle on suunniteltu 1 momentin mukaisia tehtäviä, nuoren valmennussuunnitelmaa ja 13 §:ssä tarkoitettua sopimusta voidaan tarkistaa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi esitettiin lausumaehdotus: opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- ja sosiaali- ja terveystalouden uudistusten vaikutusta nuorisotyöhön sekä varmistaa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen.

Kaiken kaikkiaan tämä hallituksen esitys on hyvä, ja olen erittäin tyytyväinen siitä, että nuorisolaista on tehty todella nuoria palveleva laki. Toivottavasti se myös pystyy vastaamaan nuorten syrjäytymiseen ja eriarvoistumiskehitykseen. — Kiitos.

20.09 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tuolla kun aiemmassa puheenvuorossa viitattiin siihen, että tässä laissa pyritäisiin monikulttuurisuuteen, niin minun piti oikein tarkistaa tämä terminologinen kysymys. Elikkä kyllä se pieni ero tässä lakiesityksessä on, että tässä ei niinkään pyritä monikulttuurisuuteen vaan kulttuurien moninaisuuteen ja kansainvälisyyteen, jotka ovat käsitteinä aivan eri asia kuin monikulttuurisuus, joka on enemmänkin tietyn tyyliuunnan ideologia. Mielestäni on erinomaista, että hallitus johdonmukaisesti tässäkin lakiesityksessä pyrkii eroon siitä, että tätä monikulttuurisuus-termiä käytetään näihin muihin tavoitteisiin.

20.09 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Nuorisolakikeskustelu on ollut mielenkiintoista, ja isosta asiasta on kyse, nuorten kuulemisesta, myös siitä, että näitä palveluita nuorten keskuudessa pystytään kehittämään entistä paremmiksi tulevaisuudessa. Nuorisovaltuustot ovat yksi tällainen keskeinen toimija tässä nuorten kuulemisessa, ja itse pidän välttämättömänä, että lain mukaisesti nyt kaikki kunnat nämä laittavat lain vaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

timalla tavalla toimintaan. Maakuntauudistuksen myötä on tulossa myös maakunnalliset nuorisovaltuustot, ja toivottavasti ne saadaan myös omalta osaltaan toimimaan tehokkaasti, niin että myös tässä maakunnallisessa toiminnassa nuorten kuuleminen tulee toteutumaan.

Maakuntauudistus tulee merkittäväällä tavalla uudistamaan myös nuorten palveluita, ja haluan tässä keskustelussa nostaa esille toiveeni siitä, että kun sosiaali- ja terveystalouden kunnista siirretään maakuntien hoidettavaksi, niin siitä huolimatta nuorten palvelut eli kouluterveydenhoito, koulukuraattorit, koulupsykologit säilyisivät myös jatkossa siellä kuntien vastuulla. Olisi erittäin tärkeää, että tämä yhteys koulun ja kouluterveydenhuollon, kuraattoreiden ja koulupsykologien välillä ei katkeaisi, ja toivon, että tätä sote-uudistusta nyt tehtäessä tämäkin nuorille erittäin tärkeä asia otetaan vielä huomioon.

20.11 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli syyskuussa 42 300. Suuri luku kertoo suomalaisen yhteiskunnan ja politiikan rakenteellisesta välinpitämättömyydestä nuoria kohtaan. Erityisesti nuorten työllisyys on suhdanneherkkää ja työttömyysriski suurempi kuin aikuisväestöllä. Talouden puristuksessa yritykset lopettavat rekrytoinnit ja vähentävät määräaikaista työntekijöitä ja sijaisia, mikä vaikuttaa erityisesti nuoriin. Nuoret itse pitävät ensimmäisen työpaikan saamista kaikkein vaikeimpana, sillä työnantajat haluavat ottaa töihin heitä, joilla on jo työkokemusta.

Kaupungit ja kunnat ovat suuressa roolissa kesätyöntekijöiden palkkaajina. Tämän uudenkin nuorisolain mukaan nuorisotyö ja nuorisopolitiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Toivon, että kuntien valtuustot lisäävät talousarvioihinsa vuodelle 2017 määrärahoja 15—25-vuotiaiden nuorten palkkaamiseksi kesätöihin. Erityisesti ensi vuosi on henkisesti tärkeä vuosi, kun juhlimme 100-vuotiaista Suomea. Juuri ensi vuonna nuoret tarvitsevat superannoksen positiivista erityiskohtelua. Sekä kuntapäätäjien että meidän täällä eduskunnassakin tulee ymmärtää, että pelkät huolestuneet puheet eivät auta nuoria. Sanan pitää muuttua lihaksi, rahaksi. Rakenteellinen välinpitämättömyys vain syvenee, jos toimitaan vain talouden ehdoilla ja liike-elämän logiikan pohjalta. Nuoret kokevat työpaikan saamisen olevan kulttuurisesti hyväksyttävän elämän ehto ja että työllistyminen on saavutus kohti aikuisuutta ja itsenäistymistä. Nuorten elämä on tässä ja nyt. Heitä ei voi vaatia odottamaan viittä vuotta aikojen parantumista.

Arvoisa puhemies! Jokaisella suomalaisella on perustuslaillinen oikeus työhön. Tämä edellyttää julkiselta vallalta toimenpiteitä ihan joka tasolla. Kuntien ja kaupunkien on oltava aktiivisia, sillä ne tarvitsevat nuorten rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja uudistusvoimaa. Kunnissa on paljon erilaisia tehtäviä, joihin kesätyöntekijöitä tarvitaan. On puistojen ja alueiden hoitoon liittyvää ulkona tapahtuvaa työtä ja ihmisten kanssa tehtävää työtä päiväkodeissa, vanhusten ja vammaisten palveluasunnoissa sekä vaikka mitä muuta järkevää tekemistä. Nuoret toivovat kesätyöpaikoilta palkan lisäksi perehdyttämistä ja ohjausta. Työyhteisöjen vastuulla on näyttää nuorille esimerkkiä, kuinka tehdään töitä ahkerasti palkkansa eteen. Nuorilta ei saa karista usko työelämän pelisääntöihin ja johdonmukaisuuteen.

Maankuulu edesmennyt mikkeliäinen sotaveteraani Hannes Hynönen sanoi viisaasti: "Ihmisellä pitää olla työ. Jos joutuu joutilaana olemaan, tulee kaikki muu ilkeys mieleen. Siinä menee ihmisnuoret harhaan ja erehtyy tekemään virheitä, joita eivät muuten tekisi."

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2016 vp

Nämä Hanneksen osuvat sanat toivon eduskunnan ja kaikkien Suomen kuntien muistavan. Nuorten työ nuorentaa Suomen.

Arvoisa puhemies! SDP:n vaihtoehtobudjetissa ehdotetaan, että itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi kaikille nuorille taataan kesätyö ja että itsenäinen Suomen valtio ottaisi aloitteen haastekampanjassa, johon kutsuttaisiin mukaan yritykset, järjestöt ja kaikki Suomen kunnat, ja että ne sitoutuisivat palkkaamaan vähintään kahdeksi viikoksi töihin nuoria. Kaupat ja muut jo ennestään merkittävät kesätyöllistäjät haastetaan lisäämään väkeä 10 prosentilla. Valtio täyttäisi oman velvoitteensa 10 miljoonan euron kesäduunirahoituksella mutta myös edistämällä työturvallisuus- ja hygieniapassien saamista ja raivaamalla lainsäädännön esteitä. Lisäksi esitämme vaihtoehtobudjetissamme sitä, että nuoria työllistettäisiin Metsähallituksen luontopalveluiden tehtäviin kansallispuistoihin ja retkeilyalueille 2 miljoonan euron lisämäärärahan turvin. Suomalainen luonto on myös suomalaisten nuorten tulevaisuus. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 111/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.